

Kulturminneåret 2009

Idé, status og planer

Inspirasjonsseminar, 26. november 2008
Sidsel Hindal, prosjektleder

KULTURMINNEÅRET 2009

Sekretariatet

Prosjektleder Sidsel Hindal

Kommunikasjonsansvarlig Ulla Heli (80%)

Nasjonal koordinator Kulturminneløypa Dagny Stuedahl (80%)

Prosjektmedarbeider Liv Bjørnhaug Johansen (80%)

Bjørn Vidar Johansen (redaktør *Ukens kulturminne* og *Månedens artikkel*)

Siv Ringdal (koordinator – *Kulturminner på reise*
(samarbeidsprosjekt med Mangfoldsåret 2008)

Idé bak Kulturminneåret 2009

- Samarbeid mellom offentlige (kommune, fylkeskommune, stat), frivillige og private organisasjoner - kulturvernsarbeidet i endring
- Langsiktig tenkning
- Åpne opp kulturminnebegrepet - fokus på materielle og ikke-materielle kulturminner, og relasjonen mellom dem
- Aktualisere og sette i sammenheng
- Mangfold i form av utvidelse – perspektiv, problemstillinger, samarbeidsallianser, kilder formidlingsformer
- *Dagliglivets kulturminner* favner dette tematisk
  - Dokumentasjon
  - Kulturminner på vandring

KULTURMINNEÅRET 2009

Dagliglivets kulturminner

Det nære, trivielle, vanlige som vi minnes

- Faste kulturminner
- Løse gjenstander
- Immaterielle kulturminner
- Ting, handlinger og historier vi sparer på eller gjentar
- Ingen alderskriterier

Kulturimpulser på vandring

- Kunnskap om hvordan kulturarv blir til
- Hvor har kulturminnene røtter
- Innvandring
- Utvandring
- Kulturmøter
- Minoriteter

Hvor norsk er rosemalingen?

Dokumentasjon

- Digitalisering
- Samarbeid
- Engasjement
- Alle nivåer

Strategier

- Organisasjonsutvikling
- Utvikling av fagmiljøer
- Publikumsaktiviteter

Regionale idédugnader

Stavanger – november 2007

Sør-Trøndelag – februar 2008

Follo – februar 2008

Ål – april 2008 (Bergensbanen som tema)

Troms – april 2008

Valdres – mai 2008

Buskerud – september 2008

Vestfold – 28. oktober 2008

Vest-Agder – 31. oktober 2008

Sør-Trøndelag – 26. november 2008

Rogaland – 2. desember 2008

Nord-Trøndelag – 3. desember 2008

Sogn og Fjordane – 3. desember 2008

Oppland – 9. desember 2008

Hordaland – 13. februar 2009

+ et utall andre møter/seminarer med ulike aktører

Kulturminneåret 2009 status prosjekter:

Ukens kulturminne – uventet og overraskende om et kulturminne hver uke på internett og e-post. Mulig bokutgivelse.

Månedens artikkel – artikkelserie på nett om hvilke utfordringer norsk kulturvern står overfor i dag

KULTURMINNEÅRET 2009

Industriminne i møte med vår tid
Gjennom kunst- og dokumentasjonsprosjektet **Fordoms kraft - nytt liv**. Industriminne i møte med vår tid vil i Kulturminneåret 2009 sette søkelys på ti av våre beste industrislagg. Ved å involvere kunstnere til å hente inspirasjon fra disse vil vi åpne for nye blikk på industriminne og -historie.

Utgangspunktet for dette prosjektet var et ønske fra Miljøverndepartementet og Kultur- og kirkedepartementet om at industriminne skulle løftes frem i Kulturminneåret 2009.

Ved å invitere fotograf, kunstnere og forfattere til å hente inspirasjon fra de ti museumsengene som er organisert i Industrislaggernes Fellesråd vil vi utfordre publikum til å se anleggene i et nytt lys. Fotograf Bjørn Larsen er allerede i gang og har begynt å arkivere ved fem av anleggene.

Foto: Bjørn Larsen, Spjingsdal Ullvarefabrikk

De ti anleggene er:
Patsund Lenses, Patsund
Spjingsdal Ullvarefabrikk, Lindåsnes

Kierulfos Cellulose- & papirfabrikk, Løten
Næs Jernverksmuseum, Tvedestrand
Norsk Vassdrags- og Industrimuseum, Tvedestad
Norsk Fiskeindustriuseum/ Neptun sildefabrik, Melbu
Spillum Damppag & Havari, Namss

Museumsentret i Salthus, Bergen
Fotball Groves, Froland
Kistefos Museet, Jernaker

Resultatet av prosjektet vil formidles både som lokale presentasjoner på anleggene og som en nasjonal fotoutstilling.

Foto: Bjørn Larsen, Patsund Lenses

Ukens kulturminne
I løpet av 52 uker presenterer Kulturminneåret 2009 materiale og immaterielle kulturminner fra hele landet.

Et kulturminne kan ha betydning for vår felles av tilhørighet, selvforståelse eller trivsel. En film, en historie eller en lyd som skaper felles referansepunkter og leder til kunnskap, refleksjon eller opplevelser er også kulturminne. "Ukens kulturminne" skal illustrere både på disse immaterielle delene av vår kultur og de materielle minnene fra fortiden. De utvalgte kulturminnene skal på fortløpelig måte bidra til å fortelle noe om hverdagslivet i ulike tidsepokener, også i vår egen tid.

Kultur på vandring én av installasjonene som har vært beroliget i arbeidet med å velge ut de 52 kulturminne. Fortelling av impulser utenfra, utviking i ånd og samfunnskritikk, nye uttryksformer og endring i verdier er noen av delene som over tid har vært med på å skape og enes kulturminnene våre.

Det gjelder også våre utvalgte av dem gjennom tiden. Ønsket om å fortelle akkurat, nye og annerledes historier rundt kulturminnene våre har sålt beroliget i utvalgprosessen. Mange av dem har virkelig stor betydning for oss som lever i vår tid. Kulturminner handler ikke bare om det gamle, det trygge eller det nostalgiske. Kulturminne kan også utdanne, skape debat eller bidra til en dybere forståelse for verdens og egen tid.

Kulturminneåret 2009 vil i løpet av årets sjuer fokusere på et bredt spekter av kulturminner. Disse delene av vår felles arv vil blant annet presenteres på:

Kulturminneårets nasjonale nettsted og på kulturminne.no.

Tips en venn – Bli en ut-

Dagliglivets ikoner
Kjring av dagliglivets kjørte ting! Vi skal samle inn digitale bilder av gjenstander som symboliserer norsk dagligliv etter krigen og organisere en kjring på nettet av de hundre kjørte gjenstander i våre omgivelser. Resultatet blir behandlet i to flotte utstillinger over de hundre viktigste ting som omgir oss i dag: en på nett og en på vandring.

Vi skal samle inn digitale bilder av gjenstander som symboliserer norsk dagligliv i nær fortid og organisere en kjring som leder frem til en utstilling av de hundre viktigste dagliglivets ikoner i Norge. Di ønskes på et slikt bilde kan være ubildet selv om det har betydning. En halsduk duk hvor det står en lampe fra Kjel og de gulvinnerte bilder av sønn på sjøen og barnebarna, samt en nettskivekjer. Når skapelsen er alle sammen er dette litt kulturminne.

Slik skal det foregå:

1. Send inn ett bilde og begrunnelse til oss digitalt. Data for oppstart og mer detaljer om hvordan kommer senere.
2. Delta i kjring. Endelig liste klar til St. hvs 2009. Detaljer om hvordan kommer senere.
3. Bildene skal stilles ut i en nettsutstilling og en fysisk vandreutstilling. I tre eksemplarer som skal på turne rundt i landet fra 1. oktober 2009 og ut å.

Dagliglivets ikoner blir en interessant utvidelse av kulturminnebegrepet og et morsomt uttrykk for hva som betyr noe for oss, sånn egentlig. Når vi kommer igjen fra ferie. Når vi slapper av. Når livet er i gjenge.

Tips en venn – Bli en ut-

Industriminne i møte med vår tid
Gjennom kunst- og dokumentasjonsprosjektet **Fordoms kraft - nytt liv**. Industriminne i møte med vår tid vil i Kulturminneåret 2009 sette søkelys på ti av våre beste industrislagg. Ved å involvere kunstnere til å hente inspirasjon fra disse vil vi åpne for nye blikk på industriminne og -historie.

Utgangspunktet for dette prosjektet var et ønske fra Miljøverndepartementet og Kultur- og kirkedepartementet om at industriminne skulle løftes frem i Kulturminneåret 2009.

Ved å invitere fotograf, kunstnere og forfattere til å hente inspirasjon fra de ti museumsengene som er organisert i Industrislaggernes Fellesråd vil vi utfordre publikum til å se anleggene i et nytt lys. Fotograf Bjørn Larsen er allerede i gang og har begynt å arkivere ved fem av anleggene.

Foto: Bjørn Larsen, Spjingsdal Ullvarefabrikk

De ti anleggene er:
Patsund Lenses, Patsund
Spjingsdal Ullvarefabrikk, Lindåsnes

Kierulfos Cellulose- & papirfabrikk, Løten
Næs Jernverksmuseum, Tvedestrand
Norsk Vassdrags- og Industrimuseum, Tvedestad
Norsk Fiskeindustriuseum/ Neptun sildefabrik, Melbu
Spillum Damppag & Havari, Namss

Museumsentret i Salthus, Bergen
Fotball Groves, Froland
Kistefos Museet, Jernaker

Resultatet av prosjektet vil formidles både som lokale presentasjoner på anleggene og som en nasjonal fotoutstilling.

Foto: Bjørn Larsen, Patsund Lenses

Status prosjekter

Fordums kraft – nytt liv. Industriminne i møte med vår tid

Kunst møter industri.

10 nasjonale museumsanlegg –

10 kunstnere og én fotograf

Fotoutstilling på Rådhusplassen

Utstillinger/aktiviteter i tilknytning til museumsanleggene

KULTURMINNEÅRET 2009

Kulturminner på reise

Landsomfattende skoleprosjekt.
Samarbeid med Mangfoldsåret 2008.

18 museer og 18 ungdomsskoleklasser
dokumenterer en nær slektning eller nabos
kulturminne.

Lokale presentasjoner, nasjonal
Nettutstilling

Sverresborg deltar fra Sør-Trøndelag
NORVEG fra Nord-Trøndelag

dagligliv.no

Kåring av de 100 kjæreste dagliglivets gjenstander i Norge etter krigen

- Innsamling av gjenstander som symboliserer norsk dagligliv etter krigen
- En kåring på nettet av de hundre kjæreste øyeblikk, gjenstander og tablåer i eller fra våre nære omgivelser.
- To utstillinger; en på nett og en på vandring.
- Bilder med begrunnelse kan sendes inn nå og frem til 23. juni på dagligliv@kultuvern.no

Kulturminneløypa

- Kulturminneopplevelser på nettet og i de fysiske omgivelser.
- Dokumentasjon av kulturminner
- Kartfestede løyper - samarbeid med Digitalt Fortalt
- Løyper som går på tvers geografisk, faglig og tematisk
Tematiske løyper; (eks. Vinterløyper, industriminneløyper, litteraturløyper, naustløyper, sagn- og myte løyper)

Deltakelse av arrangører og publikum
Oppfordring til å tenke barn og unge

Kulturminneløypa

HJEM

OM KULTURMINNELØYPA

HVORDAN LAGE LØYPE

PUBLISERINGSPROSESS

LINK TIL ARBEIDSWIKI

NAVN PÅ LØYPE REGION/FYLKE

Akershus
Oslo
Hedmark
Oppland
Etc.

ARRANGØR

KONTAKTPERSON

FRAMKOMSTMIDDEL

Bil
Sykkel
Tog
Etc.

TURENS LENGDE

1 km
1 mil
Antall kulturminner på løypa

LAG FORTELLING

REGISTRER FORTELLING

Tekst
Bilde
Lydfil, videofil etc.

PDF MED DETALJERT KARTUTSNITT

KULTURMINNEÅRET 2009

KULTURNETT.NO

OM KULTURMINNELØYPA

HVORDAN LAGE LØYPE

PUBLISERINGSPROSESS

LINK TIL ARBEIDSWIKI

REGISTRERE LØYPE

LOGG INN PUBLIKUM

DIGITALE FORTELLINGER
OM KULTURMINNER LANGS
LØYPA

SØKE I LØYPER

SØKE I TEMA

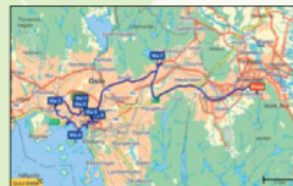
EVT: UTHEVET
INFO/OPPSLAGSTAVLE

KULTURMINNELØYPA: DET HELLEGE OSLO

Religiøse rom er kulturminner som tilhører hverdagen vår, men som samtidig er opphøyet. Religion er en del av den immaterielle kulturen som folk tar med seg når de flytter på seg, men som gjerne tar farge av det nye miljøet. Denne kulturminneruta er en vandring i Oslos mangfoldige religiøse kulturhistorie.

Oslo Katedralskole har intervjuet representanter for de fleste menighetene og skrevet informative artikler om bygningene og aktivitetene knyttet til dem.

Les mer...

LEGG INN KOMMENTAR
KOMMENTAR ARKIV

ANDRE LØYPER I FYLKET

Kulturminneløypa

HJEM

OM KULTURMINNELØYPA

HVORDAN LAGE LØYPE

PUBLISERINGSPROSESS

LINK TIL ARBEIDSWIKI

NAVN PÅ LØYPE REGION/FYLKE

Akershus
Oslo
Hedmark
Oppland
Etc.

ARRANGØR

KONTAKTPERSON

FRAMKOMSTMIDDEL

Bil
Sykkel
Tog
Etc.

TURENS LENGDE

1 km
1 mil
Antall kulturminner på løypa

LAG FORTELLING

REGISTRER FORTELLING

Tekst
Bilde
Lydfil, videofil etc.

PDF MED DETALJERT KARTUTSNITT

FORTELLING OM LØYPA

1. Buss 60 til Vippetangen, Båt 92 eller 93 til Hovedøya: Klosterruinen
2. Buss 60 fra Vippetangen til Brinken (15 min): World Islamic Mission, Åkerbergv. 26
3. 700 m gange: Interkulturelt Museum, Tøyenbekken 5
4. Buss 411 mot Lillestrøm til Sandbekkshallen (50 min): Khoung Viet Templet, Blystadveien 2
5. Buss 411 til Lillestrøm bussterminal (9 min), bytte til buss 321 Oslo til Ammerud (29 min): Norges Hindu Kultur senter, Martin Strandli vei 10

1. GAMLE AKER KIRKE, Akersbakken 26

Et gammelt sagn forteller at Gamle Aker kirke hviler på fire stolper av massivt gull. Under kirken skal det være en sjø av sølv der forgylte ender svømmer omkring. En ildsprutende drage vokter både sjøen, endene og enorme skatter.

Gamle Aker kirke er Oslos eldste bygning, datert til ca 1100. Gamle Aker kirke er en treskipet romansk basilika. Den er bygd av kalkstein fra et steinbrudd der Vår Frelser Gravlund ligger i dag og fra øyene i Oslofjorden. Ved foten av haugen kirken står på finnes inngangen til en eldgammel sølvgruve.

Les mer på www.nhm.uio.no/geomus/nettutstillinger/Osloriften/akersberg.html
www.oslo-katedral.vgs.no/religion/start.php

2. ST. OLAVS DOMKIRKE, Akersveien 12

Denne katolske kirken ble bygget i 1843 finansiert av private gaver. Fram til dette hadde den katolske menigheten holdt til i provisoriske lokaler i en bygård. Kirken er bygget i nygotisk stil. Den er den første katolske domkirken i Norge siden reformasjonen. Den huser en svært flerkulturell menighet.

Les mer på [http://no.wikipedia.org/wiki/St._Olav_domkirke_\(Oslo\)](http://no.wikipedia.org/wiki/St._Olav_domkirke_(Oslo))
www.oslo-katedral.vgs.no/religion/religion.php?id=stolav

3. SYNAGOGEN I BERGSTIEN, Bergstien 13

Under krigen ble de fleste synagoger i Europa skadet eller ødelagt, men denne var helt uskadd. Den var fullstappet med nazilitteratur og eiendeler fra jødiske hjem som nazistene hadde beslaglagt - men alt inventaret var i behold, selv om

REGISTRERE LØYPE

LOGG INN PUBLIKUM

DIGITALE FORTELLINGER
OM KULTURMINNER LANGS
LØYPA

SØKE I LØYPER

SØKE I TEMA

LEGG INN KOMMENTAR
KOMMENTAR ARKIV

ANDRE LØYPER I FYLKET

KULTURMINNEÅRET 2009

KULTURNETT.NO

Pilotering

- Invitasjonsbrev gått ut til fylkes- og kommunekontakter og organisasjonene i Kulturvernforbundet m.fl.
  - Svarfrist 1. desember
  - Snarlig utvelgelse av 20-30
  - Oppstart ca 15. desember
  - Bidrag til utviklingsfasen
-
- Kartfestings- og publiseringsverktøy åpent tilgjengelig fra medio januar

Hva kan sekretariatet tilby?

- En omfattende og brukervennlig prosjektnettside
- Digitale verktøy for kartfesting og publisering
- Startpakke med nedlastbart infomateriell: maler for "klippekort", diplom, merking av kulturminnene og en informasjonsbrosjyre
- Nasjonal markedsføring
- Nasjonale kåringer
- Rådgivning
- Utarbeidelse av piloter
- Sikre at dokumentasjonen blir varig

Digitalt fortalt – Kulturminner på nett

- Ny tjeneste som skal stimulere til produksjon av engasjerende og utradisjonelle fortellinger knyttet til immaterielle og materielle kulturminner.
- ABM-utviklings satsning i Kulturminneåret 2009.
- Digitalt fortalt skal bli en ressursbank for produksjon og distribusjon av fortellinger knyttet til kulturminner for hele landet. Tjenesten skal være enkel å ta i bruk og informasjonen skal lett kunne viderebrukes og skreddersys lokale behov. Løsningen skal også ivareta bevaring av det digitale innholdet over tid.

- **Målet med satsningen:**
- å stimulere til produksjon av varierte og engasjerende fortellinger knyttet til kulturminner
- økt fokus på og interesse for kulturminner
- å styrke arbeidet med dokumentasjon
- økt bruk av digitale verktøy og nettformidling i arkiv, bibliotek og museer
- ABM-utvikling ønsker at arkiv, bibliotek, museer, frivillige lag og foreninger og andre tar i bruk Digitalt fortalt til å fortelle ukjente, spennende, gripende, triste og morsomme historier om ulike temaer. Resultatet vil kunne bli en omfattende base av fortellinger som viser bredden og variasjonen i begrepene kulturminner og kulturarv.

Flere aktiviteter / prosjekter

Samarbeidsprosjekter

Statlige, regionale og lokale initiativ – offentlige, frivillige og private

Eksempler:

- Digitalt Fortalt
Kulturminner forteller
- Frimerkeutgivelse
- Bergensbanen 100 år
- Fredning av 12 dagliglivets kulturminner
- Rydd et kulturminne - skoleprosjekt
- Mangfoldige minner
- Forskerkonkurransen i videregående skole
- Billøp
- Vandreutstilling av draktskikker
- Stavkirketurné
- Tokt med gamle Oksøy
- Konferanser
- ++

Nasjonale arrangement

- Åpning i Trondheim 3. - 4. februar
- Sommerarrangement i Kristiansand 19. - 21. juni
- Vinterarrangement i Tromsø, november
- Større regionale arrangement gjennom året

Informasjonskanaler og -materiell

- Nettsider
  - Diskusjonsforum
  - Aktivitetskalender
- Informasjonsfoldere
- Nyhetsbrev
- Logo i ulike farger og formater
- Power point mal
- Plakater
- Diplom

Vi ser frem til samarbeid!

Kontaktadresser:

kulturminneaaret2009@kulturvern.no

Prosjektleder: sidse.hindal@kulturvern.no

Nasjonal koordinator Kulturminneløypa: dagny.stuedahl@kulturvern.no

Kommunikasjonsansvarlig: ulla.heli@kulturvern.no

Prosjektmedarbeider: liv.b.johansen@kulturvern.no

Publiseringsprosedyrer

- Hver løype bør få et navn for å skille dem fra hverandre
- Forhindre overlappende løyper, dvs gjentakelser og flere historier om samme kulturminne
- Binde sammen kulturminner som ligger tett nok til å høre til samme løype
- Være pro-aktiv; ta kontakt med innholdsprodusenter i fylket eller innen faglig område, føre forslag til realisering

KULTURMINNEÅRET 2009

Mål for Kulturminneløypa

- Engasjere publikum til aktiv deltakelse i kommunikasjonen om kulturminner
- Stimulere til samarbeid
- Samle og publisere dokumentasjon og digitale fortellinger på tvers av fag, organisasjoner og institusjoner
- Skape opplevelser

PILOTER - nov. –des. 2008

1. Pilgrimsleden, v/ Riksantikvaren og Norsk Kulturarv,
2. Rallarvegen & Bergensbanen v/ Jernbanemuseet
3. Kalvskinn
4. Dora bunkers
5. Industriminneløyper knyttet til *Fordums Kraft – nytt liv Fetsund Lenser, Fetsund Sjølingstad Uldvarefabrikk, Lindesnes Klevfoss Cellulose- & papirfabrikk, Løten Næs Jernverksmuseum, Tvedestrand Norsk Vassdrags- og Industristadmuseum, Tyssedal Norsk Fiskeriindustrimuseum/ Neptun sildeoljefabrikk, Melbu Spillum Dampsag & Hovleri, Namsos Museumssenteret i Salhus, Bergen Folldal Gruver, Folldal Kistefos-Museet, Jevnaker*
6. Den Norske Turistforeningen
7. Kystriksveien/ Atlanterhavsveien
8. Foreningen Kysten - tokt, samling, leder
9. Vinterløyper?
10. Grensefjelløyer
11. Bjørnefjell
12. Østfold historielag
13. Vest-Agder – tokt med Gamle Oksøy
14. Lom kommune, fangstanlegg –
15. Sunnmøre Norddal kommune, Valldal- Heilage Olav, pilgrimsvandring friluftsgudstjeneste,
16. Kvænangen kommune, flomlys mot nord, verddeinstituttet,
17. Konnerud IL, orientering

18. Norsk Fyrhistorisk forening

19. Alvdal kommune; Baugsberget natur og kultursti
20. Karasjok kommune; Assebakti kultur og friluftssti
21. Birkenes Kommune/IL/Orientering; kulturminnehefte, kart, postbeskrivelser – fløting i Tovdalselva
22. Bømlo tur og sogelag
23. Europaveg 16 revisited; Hordaland, teknisk –industrielle, Norsk Vasskraft – og industristadmuseum, museumssenteret i Salhus
24. Garimillom; Kultur, mat og oppleving, Gudbrandsdalen
25. Hedmark litteraturturer, Hedmark Fylkesbibliotek
26. Meløy kulturhistorisk løypa
27. Kirkegårder som kulturminner – gravferdsetaten Oslo kommune
28. Litteratur-turer Oslo
29. Åfjord kommune
30. Åmotfors, Vita Älgen
31. Fosnes; Kulturvandring på Salsnes
32. Oslo og Omland Friluftsråd

KULTURMINNEÅRET 2009

Organisering

- Miljøverndepartementet og Kultur- og kirke­departementet
- Nasjonal koordineringsgruppe: Norges kulturvernforbund, Norges museumsforbund, ABM-utvikling, Riksantikvaren og KS
- Ledelse lagt til Norges kulturvernforbund. Eget sekretariat.
- Fylkes- og kommunekontakter
- Kontakter i Kulturvernforbundets medlemsorganisasjoner